

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 25 april 2013

MEDITATIE

Het Koningslied

Als een Israëlitische koning de troon besteeg kreeg hij een afschrift van Gods heilige wet en werd hem opgedragen deze boekrol voortdurend bij de hand te hebben, te raadplegen en in praktijk te brengen. Een afspiegeling van deze symbolische handeling is te vinden in Engeland, waar de koning bij zijn troonsbestijging een Bijbel krijgt overhandigd met de goede wens dat hij zal regeren in overeenstemming met dat getuigenis.

Binnenkort treedt prins Willem-Alexander aan als onze nieuwe koning. Is er een beter geschenk voor hem denkbaar dan Gods Woord? Wat zou het groot zijn wanneer hij, als "koning bij de gratie Gods", iets mocht afschaduwen van de grote Koning, Jezus Christus, en van Zijn oudtestamentische voorloper koning Salomo! Van hem lezen wij immers in het woord van onze overdenking dat hij Gods

Voor Salomo. O God, geef den koning Uwe rechten, en Uw gerechtigheid den zoon des konings. Zo zal hij Uw volk richten met gerechtigheid, en Uw ellendigen met recht.

Psalm 72:1 en 2

volk richtte met gerechtigheid en de ellendigen met recht.

Voor Salomo

Psalm 72 is een gebed "voor Salomo". Het opschrift boven deze psalm kan ook betekenen "van Salomo". Dat laatste is echter onwaarschijnlijk in het licht van vers 20 ("De gebeden van David, den zoon van Isai, hebben een einde"). Psalm 71 en 72 zijn kennelijk de laatste twee psalmen die de man naar Gods hart heeft gedicht. Terwijl eerstgenoemde psalm een bede is om bewaring in de ouderdom, is de laatste psalm een gebed voor zijn zoon Salomo. Calvijn veronderstelt dat koning David deze bede heeft uitgesproken op zijn sterfbed en dat zij vervolgens door Salomo is opgetekend.

Psalm 72 is dus allereerst het gebed van een vader voor zijn kind. Sommige ouders laten hun nageslacht een kist met goud na. Kinderen zijn echter beter af met een schat aan gebeden. Psalm 72 is in de tweede plaats het gebed van een koning voor zijn opvolger. David draagt Salomo op aan die God Die hem zeventig lange jaren heeft bijgestaan. Tegelijk legt hij deze bede op de lippen van de gemeente Gods die samenkomt in de tempel. Na zijn heengaan zal het volk gedurig voor Salomo moeten bidden.

Wat wordt hier voor Salomo gevraagd? Dat hij het volk zal richten met gerechtigheid en de ellendigen met recht. De koningen van de omringende volken waren dikwijls tirannen die zichzelf verrijkten ten koste van hun onderdanen. Zij waren uit op eigen macht en eer. Onder Israël mocht het zo niet toegaan. Als het goed was, boog de koning onder God. Niet zijn eigen grootheid stond centraal, maar de grootheid van de Heere. Niet de rechten van de mens, maar het recht van God. En het is die God "Die het recht der armen, der verdrukten gelden doet"! Dat betreft niet alleen armen en verdrukten in maatschappelijk opzicht, maar vooral ook Gods arme en verdrukte volk. De koning moest het voor hen opnemen.

Voor Willem-Alexander

Is dat ook niet de roeping van prins Willem-Alexander? Uiteraard kunnen we geen is-gelijk-teken zetten tussen het koningschap onder Israël en het koningschap in Nederland, tussen het huis van David en het huis van Oranje. Het koningschap van David en Salomo was rechtstreeks door de Heere ingesteld, was theocratisch van aard en was dan ook uniek. Toch is de taak van onze nieuwe koning niet wezenlijk anders. Ook hij wordt geroepen het op te nemen voor de rechten van de Heere, voor het recht der armen, voor het welzijn van het volk en voor het heil van Gods Kerk.

We begeren hem op te dragen aan Gods genadetroon en wensen hem toe dat er veel gebed voor hem mag zijn. We hopen dat het gebed van koning David voor Salomo ook het gebed van koningin Beatrix voor haar zoon is. We hopen dat Psalm 72 ook de bede van koning Willem-Alexander zelf zal wezen. En we hopen van harte dat het onder ons volk niet zal blijven bij een "neutraal" koningslied, maar dat dit bijbelse lied voor Salomo gelegd mag worden op de lippen en in de harten van velen.

Inhoud

- 1 Het Koningslied
- 2 Mijn band aan het Oranjestad
- 3 De Heilige Geest:
De Geest der sterkte (9)
- 4 Bij de gratie Gods
- 5 Even maar...
- 6 Gods genadewerk in het
Huis van Oranje-Nassau
- 7 Over het koninklijk
en het profetisch ambt
- 9 Boekennieuws
- 9 Kerknieuws
- 10 Berichten
- 11 Kerkdiensten

91e jaargang

Nr. 30

SPECIALE
KRONINGS
EDITIE

Wat zou ons vaderland er goed mee zijn als onze nieuwe koning het volk zou voorgaan in het dienen van God naar Zijn Woord en als hij, samen met zijn echtgenote, liefde mag opvatten voor het sola scriptura, sola gratia en sola fide van de Hervorming! De Heere is machtig om het waar te maken, ook vandaag: "Ja, elk der vorsten zal zich buigen en vallen voor Hem neer; al 't heidendom Zijn lof getuigen, dienstvaardig tot Zijn eer".

Voor Christus

Helaas heeft koning Salomo de vrede en de gerechtigheid waar Psalm 72 van spreekt niet kunnen brengen. Met name het einde van zijn leven is niet zo fraai geweest. Is hij niet verstrikt geraakt in de afgodendienst van zijn buitenlandse vrouwen en heeft hij het land niet doen zuchten onder zware lasten? Er zijn trouwens veel dingen in deze psalm die van geen enkele aardse koning gezegd kunnen worden. De Koning van dit lied regeert over een ontzaglijk groot rijk (het huidige Spanje, Jemen en Ethiopië worden erbij ingesloten), en Zijn heerschappij duurt zolang de zon en de maan schijnen. Daarom is deze psalm een profetie

van de Messias, de Zoon van David, de Heere Jezus Christus. Geliefde lezer, deze Koning stelt nooit teleur. De meerdere Salomo, de grote Vredevorst, wil een genadige Koning zijn voor een volk dat van God bemind, met bloed gekocht en door de Heilige Geest getrokken is. Hij neemt het op voor hen die geen helper hebben. Hij heeft een bijzondere liefde voor het ellendige en rechteloze. Ja, Hij is afgedaald naar deze wereld in onderwerping aan het recht van Zijn Vader, heeft Zich doodgeliefd om vijanden met God te verzoenen en is opgestaan om de zaligheid toe te passen. Kennen wij deze Koning al? Van nature kunnen wij onszelf wel redden; althans, dat denken wij. We zijn blind voor onze ellendestaat en vijanden van het leven der genade. Maar deze Koning weet raad met onwillige harten. Hij overtuigt, ontdekt en ontgrondt. Maar op Gods tijd schenkt Hij ook de ware vrede. En als we daarvan iets mogen ervaren, dan zal ons hart - vervuld met heilbespiegelingen - het schoonste lied van deze Koning zingen!

Krabbendijke,

ds. C. Sonneveld

Zeeuwen en wat bleek duidelijk dat Zeeland haar grote persoonlijke betrokkenheid bij de ramp van 1953 bepaald nog niet was vergeten.

In de jaren dat ik de SGP mocht tegenwoordigen in de Tweede Kamer (1986-2002) heb ik onze nu scheidende vorstin diverse malen ontmoet. Dat betrof zowel ceremoniële gebeurtenissen als meer zakelijke bijeenkomsten. Mij blijven het meest bij de werkbesprekingen die in die jaren regelmatig werden georganiseerd op paleis Noordeinde tussen hare Majesteit en bepaalde Kamercommissies. De koningin was daarbij altijd bijzonder goed voorbereid. Zij is steeds heel goed op de hoogte van de mensen met wie zij in contact komt, maar ze heeft ook een uitstekende dossierkennis. Ik ben zeker in die jaren echt onder de indruk gekomen van de inzet en werkracht van onze koningin.

Haar feitelijke invloed blijft verborgen achter het "geheim van het Noordeinde", maar naar mijn vaste overtuiging was en is deze veel groter dan vaak wordt verondersteld. Ons land is daar niet slecht mee geweest. Wij mogen wel groot respect hebben voor de wijze waarop Hare Majesteit haar ambt heeft uitgeoefend. Zij heeft het inderdaad, zoals zij bij het aankondigen van haar abdicatie aangaf, als een gave beschouwd om haar leven in dienst van de natie die haar lief is, te mogen geven. Daarbij heeft zij altijd haar persoonlijke belangen op de achtergrond gesteld, zeker in moeilijke en verdrietige persoonlijke omstandigheden, zoals rond de ziekte

Mijn band aan het Oranjesthuis

In het gezin waaruit ik ben voortgekomen heeft de band met het Oranjesthuis altijd een wezenlijke plaats ingenomen. Mijn vader was beroepsofficier in onze krijgsmacht. Als adjudant van de minister van Defensie was hij betrokken bij de inhuldiging van koningin Juliana in 1948. Ik herinner me nog als kleine jongen welke indruk het maakte toen mijn vader in groot ceremonieel tenue 's nachts voor die gelegenheid naar Amsterdam vertrok.

De liefde voor geschiedenis heeft zich in mijn jeugd ontwikkeld. Daarbij stond vooral de Tachtigjarige Oorlog centraal. Gods hand in onze geschiedenis! Tal van boeken heb ik daarover verslonden en vooral over de rol van de Oranjes in de worsteling om de onafhankelijkheid van onze natie. Later kwam het accent meer te liggen op de Tweede Wereldoorlog en de rol van koningin Wilhelmina.

Een band wordt versterkt door ontmoetingen. Tweemaal heb ik het voorrecht gehad koningin Juliana te ontmoeten; beide gelegenheden waren karakteristiek voor haar wijze van optreden. De eerste maal was bij de opening van het nieuwe Provinciehuis van Overijssel in 1973. Er was een looproute door het provinciehuis vastgesteld. Maar zodra zij kans zag week koningin Juliana van die route af, dook de kantoorruimte in en mengde zich tussen de daar werkzame ambtenaren. Van het protocol moest zij nooit zoveel hebben. In 1987 mocht ik een rondrit meemaken die voor de toenmalige prinses Juliana was georganiseerd in Zeeland nadat eerder de Deltawerken officieel afgerond waren. Wat genoot zij van de ontmoetingen met de

Koningin Beatrix

en het overlijden van prins Claus, de aanslag in Apeldoorn, en het verdriet rond prins Friso. Onze koningin is een sterke vrouw, die daartoe van de Heere ook de krachten geschonken kreeg. Daarbij bleek zij ook steeds te beschikken over hoge morele normen, met name op het gebied van het huwelijk.

Het is van moeilijk te overschatten betekenis, dat een land mag beschikken over een zo deskundig en toegewijd staatshoofd. Haar wijze van optreden heeft de band met het Oranjehuis voor mij de laatste decennia alleen maar versterkt. Ik beschouw het als een onjuiste en eigenlijk heel verdrietige ontwikkeling dat onze volksvertegenwoordiging vanuit een doorgesloten democratieopvatting een einde heeft gemaakt aan de rol van hare Majesteit bij kabinetsformaties. En dat juist bij de laatste kabinetsformatie in haar regeerperiode! De rol van een des-

Wij mogen wel groot respect hebben voor de wijze waarop Hare Majesteit haar ambt heeft uitgeoefend.

kundig staatshoofd die boven de partijen staat en niet onderhevig is aan de waan van de dag is juist op zulke momenten cruciaal. In een louter ceremonieel koningschap, zoals velen van linkzijdige dat vandaag de dag bepleiten, zie ik dan ook niets. Ongetwijfeld zal Willem-Alexander als koning andere accenten leggen dan zijn moeder. Dat lijkt mij logisch. Hij is ook een ander mens. Ik heb op grond van de contacten die ik tot nu toe met hem mocht hebben, de overtuiging dat ook onze nieuwe koning onder Gods zegen dienstbaar zal mogen zijn aan het belang van onze natie. De deskundige wijze waarop hij zich heeft verdiept in een voor Nederland zo essentieel aspect van ons bestaan, het water, sterkt mij in die verwachting. Wat mij betreft zal de band dus blijven. We mogen hopen en bidden dat de Heere onze scheidende vorstin en onze nieuwe vorst met zijn gezin nabij zal zijn en bovenal ook persoonlijk Zijn zegen zal schenken. Die zegen die ook in het voorgeslacht soms zo kenmerkend is gebleken! Wat zouden land en volk daar goed mee zijn. Hij Zelf bevestigde de eeuwenoude band tussen Oranje en Nederland!

Nunspeet,

J.T. van den Berg

DE HEILIGE GEEST

9

De Geest der sterkte

'En op Hem zal de Geest des HEEREN rusten, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreze des HEEREN'.

Jesaja 11:2

Een vorige keer zagen we dat de Geest des raads de Uitvoerder is van de raad Gods en dat wel bijzonder wanneer het erover gaat dat er dode zondaren geroepen moeten worden tot het leven. Daartoe is onmisbaar nodig dat die Geest ook de Geest der sterkte is. Jesaja zegt ervan: 'Zulks komt ook voort van den HEERE der heirscharen; Hij is wonderlijk van raad, Hij is groot van daad' (Jes. 28:29).

Wie zou er bij machte zijn om de goddeloze Manasse tot bekering te brengen dan die Geest der sterkte? Wie zou er bij machte zijn om de godsdienstige Saulus van Tarsen te sterk te worden dan alleen de Geest der sterkte? Zo gaat deze Geest der sterkte, op Gods tijd, in het leven van al degenen die toegebracht moeten worden tot de gemeente die zalig zal worden, door Zijn onwederstandelijke, almachtige kracht, geloof en bekering werken in hun harten. Zoals de apostel Petrus daarvan schrijft: 'Gelijk ons Zijn Goddelijke kracht alles wat tot het leven en de godzaligheid behoort, geschonken heeft, door de kennis Desgenen, Die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd' (2 Petr. 1:3).

Maar het is dezelfde Geest der sterkte die ze ook vasthoudt en bewaart. Was dat niet zo dan zouden ze de geschonken zaligheid zo weer kwijt zijn. Maar nu zegt Petrus daarvan: 'Die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in den laatsten tijd' (1 Petr. 1:5).

Maar de Geest der sterkte schenkt Zijn gemeente in de doorgang van het leven ook moed en krachten. Zoals Jesaja daarvan heeft getuigd: 'Hij geeft den moeden kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geen krachten heeft' (Jes. 40:29).

Immers, wat kunnen de aanvechtingen groot en veel zijn. Wat kunnen de stormen hevig zijn. Wat kunnen de verleidingen sterk zijn. Maar om dan in de kracht Gods bewaard te mogen worden tot de zaligheid. En dat is toch alleen maar mogelijk door de Geest der sterkte.

Ermelo, ds. P. Melis

Bij de gratie Gods

Onze wetten en algemene maatregelen van bestuur beginnen (straks) met: Wij, Willem-Alexander, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz. Vanaf de Middeleeuwen is de uitdrukking 'bij de gratie Gods' de gangbare formule in onder andere oorkonden waarmee aangegeven werd dat iemand deze waardigheid uitsluitend aan Gods genade (Latijn: gratia) te danken had.

Dit kon gelden voor keizers, koningen, hertogen en graven en nog lagere machthebbers. Daarmee werd tot uitdrukking gebracht dat de macht van wereldlijke heersers beperkt is. Die is onderworpen aan de allerhoogste macht. Want er is geen macht dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God geordineerd. Dat geldt niet alleen voor de onderdanen, maar ook voor de koning. Ook de koning komt geen absolute macht toe. Daar waar vorsten de absolute macht naar zich toetrekken, is de overheid niet meer Gods dienaar ons ten goede, maar dient de overheid zichzelf. De aanduiding 'bij de gratie Gods' is

historisch een van oorsprong kerkelijke formule, voor het eerst gebruikt op het concilie van Efeze (431), toen de bisschoppen de woorden "Dei gratia" achter hun titel voegden. Sedert de kroning van de Frankische vorst Pepijn de Korte (751) kwam de titel 'koning bij de gratie Gods' in zwang. Daarmee werd ook aangegeven dat de koning naar goddelijk recht de regering is opgedragen.

In zijn boek "Ongeloof en Revolutie" schrijft Groen van Prinsterer dat dit goddelijk recht (het droit divin) in de formule ligt opgesloten. De Soeverein is aan niemand verantwoordelijk dan aan God. Hij weet dat hem de eerbiediging van de rechten van anderen is opgelegd.

Overblijfsel

Sinds de opkomst van de constitutionele en parlementaire monarchie, waarin de macht van de vorst door grondwet en volksvertegenwoordiging wordt beperkt, is de persoonlijke invloed van de koning(in) op het regeringsbeleid sterk afgenomen. Velen vinden daarom dat de uitdrukking 'koning bij de gratie Gods' niet meer

moet worden gebruikt in de aanhef van onze wetten. Het is in hun ogen een laatste overblijfsel van een theocratische overheidsideologie. Een consequente doorvoering van de scheiding tussen kerk en staat vereist volgens hen dat de uitdrukking in de aanhef van onze wetten verdwijnt.

In 2010 werd een motie ingediend in de Tweede Kamer om de uitdrukking te verwijderen. In 2012 deed het Tweede Kamerlid Pechtold een voorstel van die strekking. Beide keren stuitte dat op een afwijzende reactie van de meerderheid die dit te onbelangrijk vond om het te veranderen of het liever wilde behouden. Minister-president Rutte noemde het 'een mooi overblijfsel'. De mensen moesten zelf maar nagaan wat het betekende.

Artikel 36

Dat het niet slechts een mooi overblijfsel is vanuit het verre verleden, zal iedereen beamen, die in het feit dat het Huis van de Oranjes al zoveel eeuwen over Nederland regeert, Gods voorzienig bestel ziet. Wat is het tot op de huidige dag gebleken een stabiele factor te zijn in ons vaderland. En dat ondanks alle bezwaren die we hebben over leer en leven die binnen het Huis van Oranje opgeld doen. Daar sluiten we onze ogen niet voor.

In de historie van ons land is het Huis van Oranje niet weg te denken. De invloed en de inzet van Willem van Oranje als de Vader des Vaderlands, heeft de weg gebaand naar onze huidige staats- en regeringsvorm. Maar we zien niet alleen naar historische motieven om te bepleiten dat het Huis van Oranje bij de gratie Gods mag blijven bestaan. Artikel 36 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis spreekt het geloof uit dat onze goede God uit oorzaak van de verdorvenheid van het menselijke geslacht, koningen, prinsen en overheden verordend heeft. Het is een ordening van God. En die overheid moet niet alleen waken over het bestuur, maar, zo schrijven onze vaders, ook over 'de heilige kerkedienst'. Het gaat om het terneer werpen van het rijk van de antichrist en de komst van het Koninkrijk van Jezus Christus. Dat alleen al wettigt het pleidooi om de uitdrukking 'bij de gratie Gods' te handhaven. Ook onze wetten moeten beantwoorden aan Gods wil en wet. Daarop moet de koning toezien.

Gratia

Minister-president Rutte zei: 'Laat mensen zich maar afvragen: Hoe zit

Z.K.H. Prins Willem-Alexander

H.K.H. Prinses Máxima

dat precies? Waar komen die woorden vandaan? Dat zet mensen aan het denken'. We zien onze nieuwe koning Willem-Alexander gebogen over wetten of algemene maatregelen van bestuur die aan hem ter bekrachtiging worden voorgelegd. Hij leest het: Wij, Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz. Misschien gaat hij zich ook afvragen: 'Hoe zit dat precies? Ben ik koning bij de gratie Gods? Waar komen die woorden vandaan?'

Misschien is er dan wel een hofambtenaar die daar het volgende antwoord

op kan geven: 'Majesteit, het woord "gratie" kunt u vinden in de Bijbel. De uitdrukking slaat terug op Efeze 2:4-5: 'Maar God, Die rijk is in barmhartigheid door Zijn grote liefde, waarmede Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus; (uit genade zijt gij zalig geworden).' Daar staat in het Latijn: 'gratia'. En het is niet de enige plaats in de Bijbel waar het woord voorkomt. Ook al in het Oude Testament wordt over dezelfde genade gesproken. In Psalm 145:8 kunnen we lezen: 'Genadig en barmhartig is de HEERE, lankmoedig en groot van

goedertierenheid.' En als we nog verder teruggaan, in Exodus 33:19 zegt God van Zichzelf: 'Ik zal genadig zijn, wien Ik zal genadig zijn'. Dat betekent het nu, Majesteit, dat u Koning bent bij de gratie van God. U bent afhankelijk van de Koning der koningen'.

Die gratia wensen we Koning Willem-Alexander van harte toe. Niet allen voor zijn ambt, ook voor zijn persoonlijk leven, voor zijn vrouw Máxima en de prinsesjes Catharina-Amalia, Alexia en Ariane.

Capelle aan den IJssel, ds. W. Silfhout

Even maar...

Het gebed voor de koning

Het deputaatschap 'kerk en overheid' heeft door middel van een brief nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de voorbede in de eredienst rond de inhuldiging van koning Willem Alexander. Op dinsdag 30 april hoopt hij in Amsterdam de eed af te leggen: 'Zo waarlijk helpe mij God, almachtig'. Na drie koninginnen gedurende een eeuw ontvangen we weer een koning. Waarom bidden wij eigenlijk voor onze overheden en ons koningshuis? En dat niet alleen rond deze datum.

De eerste reden is een zuiver **Bijbelse**: Ik vermaan dan vóór alle dingen, dat gedaan worden smekingen, gebeden, voorbiddingen en dankzeggingen voor alle mensen. Voor koningen en allen die in hoogheid zijn, opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid. Want dat is goed en aangenaam voor God onze Zaligmaker (1 Tim. 2: 1 en 2). Paulus gebruikt vier keer een woord in het meervoud voor het naderen tot Gods genadetroom, namelijk smekingen, gebeden, voorbiddingen en dankzeggingen. Laten we daarbij ook het doel hiervan niet vergeten: een leven in de vreze van Gods Naam zoals de eerste tafel van de wet ons dat voorhoudt en in eerbaarheid zoals de tweede tafel van de wet ons dat leert. Nodig is een aanhoudend gebed dat onze overheden zich naar

de gehele wet des Heeren zullen richten. Want de rechte overheden zijn bewaarders en beschermers van de beide tafelen der wet, zo zegt SV kanttekening 5 erbij.

De tweede reden is daarom een **confessionele**. Onze belijdenis verwoordt de taak van onze overheid in NGB 36 zo: Wij geloven dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menselijken geslachts, koningen, prins en overheden verordeneerd heeft () hun eer en eerbied toe te dragen, hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet strijden tegen Gods Woord; voor hen biddende in hun gebeden, opdat de Heere hen stieren wille in al hun wegen. Vervolgens wordt dan de bovengenoemde tekst uit de eerste Timotheüsbrief aangehaald. Binnen het geheel van Gods algemene genade is dit dus de geopenbaarde wil van onze goede God.

De derde reden voor het gebed voor ons vorstenhuis is een **historische**. Uit onze vaderlandse geschiedenis blijkt zo helder de grote plaats die het Oranjehuis door de eeuwen heen heeft ingenomen. Bij het zingen van ons volkslied moet daar toch al wat van duidelijk worden. Zullen we ons wat meer verdiepen in de lessen uit het verleden voor het heden? Kent u de waarde van de (kerk)geschiedenis? Gods genadewerk in het Oranjehuis in het verleden moet ons aansporen om de onveranderlijke Verbondsgod

te smeken om dezelfde genade. Opdat 'de genade des ouden tijds' moge blijken!

Een vierde en laatste reden voor het gebed is een **praktische**: de gewetensvolle uitoefening van het koningsambt is een zware levens-taak. Zeker in onze tijd. Daarbij is het voortdurende gebed zo dringend nodig, want de bekwaamheid moet steeds weer door God geschonken worden.

Om deze vier redenen zal er gebed zijn, met als inhoud of de Heere de algemene genade nog wil bestendigen, ook door middel van deze overheidspersonen. Het gaat om de inhoud van 'wij Willem-Alexander, koning der Nederlanden, bij de gratie Gods'. We hebben een band met ons koningshuis. Dat moge blijken in het gebed voor onze vorstin, koningin Beatrix, die haar taak zo respectvol en stijlvol uitoefende. Maar ook in de voorbede voor haar nageslacht. Hoeveel vragen en pijn we principiële ook hebben, maar die band moge blijven en bestendigd worden. Daarom vragen we voor hen om persoonlijke, waarachtige bekering tot God, opdat in het paleis ervaren zal worden: 'Mijn Schild ende Betrouwen, zijt Gij o God, mijn Heer'. Dat geldt zeker onze koning, zijn echtgenote en hun drie dochters.

v. A.

Gods genadewerk in het Huis van Oranje-Nassau

'Aan de afstammelingen van de godvrezende Juliana van Stolberg bevestigde de Heere Zijn Woord: Ik doe barmhartigheid aan duizenden dergenen die Mij liefhebben en Mijn geboden onderhouden', schreef ds. G.H. Kersten in 1939. 'God heeft de Oranjes nazaten verwekt of toegevoegd, die door hartveranderende genade de waarheid en de geboden Gods beminden. Zouden wij dan het Huis van Oranje niet hoog achten om der vaderen wil?'

Wie zich verdiept in het voorgeslacht van ons vorstenhuis kan er niet omheen: Er loopt een gouden draad door het Huis van Oranje-Nassau. Zelfs de bekende negentiende-eeuwse liberale historicus R. Fruin erkende dat. In zijn artikel over Louise Henriëtte, de oudste dochter van Frederik Hendrik, gaf hij haar een plaats onder de vorstinnen uit het Oranjenhuis, die 'toonbeelden waren van vroomheid en deugd'. In dat verband noemde hij ook Juliana van Stolberg, Charlotte de Bourbon en Louise Juliana van Oranje.

Waren het dan allemaal heiligen, die Oranjes uit vroeger tijd? Helaas niet. Veel zonden, fouten en gebreken kleefden hen aan. Zwarte bladzijden zijn er in de geschiedenis van de Oranjes helaas ook geweest. Er zouden diverse kolommen in De Saambinder mee te vullen zijn. Wie er behoefte aan gevoelt, kan er genoeg lektuur over vinden.

Er is gelukkig ook een andere kant. Onder de Oranjes waren er die door genade plaatsen kenden van berouw en smart over de zonde. Dáár lezen we in bestaande literatuur opmerkelijk weinig over. Daarvoor moeten de bronnen worden geraadpleegd. Oude, vergeelde brieven. Aanteekeningen, onooglijke krabbels soms, in dagboeken. 'Wie zou niet gaarne arbeiden en zwoegen zelfs, om aan vergetelheid, wellicht aan het bederf, overblijfsels van vroeger eeuw te ontrukken?' schreef Groen van Prinsterer, de eerste archivaris van het Koninklijk Huisarchief. 'Overblijfsels

Maria Louise van Hessen-Kassel

waarin zo dikwijls het werk des eenvoudigen christelijken geloofs ingedrukt staat'.

Mary Stuart II, de echtgenote van de bekende stadhouder-koning Willem III, heeft veel persoonlijke overdenkingen en gebeden aan het papier toevertrouwd. In 1691, terwijl ze in gevaarvolle omstandigheden verkeerde, verbrandde ze zelf het grootste deel. Gelukkig bleken er her en der nog enkele overdenkingen in afschrift bewaard gebleven te zijn. Zelfs 320 jaar later, in het voorjaar van 2011, kwamen er nog twee tevoorschijn. Deze waren in het bezit geweest van een bevriend echtpaar van Willem en Mary op kasteel Rosendaal bij Arnhem en bevinden zich nog in het archief van het kasteel.

De overdenkingen zijn het lezen meer dan waard. 'Ik gevoel dat er in mij niets goeds is, maar ik begeer om bekleed te worden met de gerechtigheid van mijn Zaligmaker. Het is mijn begeerte om in te gaan in het bruiloftsfeest van het Lam en om dan niet aangetroffen te worden zonder bruiloftskleed. Was mij, gezegende Zaligmaker, in Uw bloed. Zo zal ik gereinigd zijn van mijn zonde. Reinig mij geheel en bekleed mij, want ik ben naakt. Ach, mijn God, wat moet er van

mij worden als Gij mij niet barmhartig zijt, als Gij mij verwerpt'.

Friese tak

Vooral ook in de Friese tak van de Nassaus, waarvan ons huidige vorstenhuis rechtstreeks afstamt, heeft de Heere rijk gewerkt. Over sommigen van deze Nassaus is slechts heel weinig gepubliceerd. Over Sophia Hedwig bijvoorbeeld, de echtgenote van de Friese stadhouder Ernst Casimir. Van haar tien kinderen verloor ze er tijdens haar leven negen. Als weduwe maakte ze in Nassau-Dietz de verschrikkingen van de Dertigjarige Oorlog mee. Door genade mocht ze echter geloofsvertrouwen beoefenen. Haar testament, dat ze zelf dicteerde, staat niet vol met formaliteiten, maar bevat zelfs vermaningen aan haar enig overgebleven kind Willem Frederik, om de Heere te vrezen.

Haar zoon Hendrik Casimir I raakte in 1640 ernstig gewond bij een poging om Hulst (Zeeuws-Vlaanderen) in te nemen. Na acht dagen stierf hij, achtentwintig jaar oud. In het Koninklijk Huisarchief wordt het sterfbedverslag bewaard, geschreven door de veldpredikant. Met stervende lippen vulde Hendrik het gebed van de predikant aan met de woorden van Psalm 130. 'Dezelve psalm van woord tot woord van 't eerste tot het laatste met goed verstand, met een heilige aandacht, met een bijzondere beweegnis des gemoeds reciterende'.

Er zijn nog documenten van hem bewaard gebleven, waaruit blijkt dat hij zich tijdens zijn leven intensief heeft beziggehouden met het onderzoek van Gods Woord.

Zijn broer Willem Frederik volgde hem op als stadhouder van Friesland. Een man die wist van de geestelijke strijd tegen de zonde, in tegenstelling tot de Hollandse stadhouder Willem II, die de zonde indronk als water. De Leeuwarder predikant Adrianus Hasius, die de leer en het streven van de Nadere Reformatie van harte was toegedaan, had veel invloed op Willem Frederik en behandelde hem eerlijk. In zijn dagboeken en andere aantekeningen noteerde deze stadhouder gebeden en geestelijke overdenkingen. Treffend is het getuigenis dat Willem Frederik op zijn sterfdag, toen hij bijna niet meer in staat was om te spreken, noteerde. Helemaal onder aan de bladzijde schreef hij veelzeggend: 't Zaad der vrouwen zal der slangen de hersenen verpletteren'.

Maria Louise van Hessen-Kassel

Zijn kleinzoon, Johan Willem Friso, trouwde met Maria Louise van Hessen-Kassel. Zij werd in 1711 op 23-jarige leeftijd weduwe na het verdrinken van haar man bij Strijensas. Van Maria Louise mag met vrijmoedigheid worden getuigd dat 'hartveranderende genade' in haar leven was verheerlijkt.

Ze correspondeerde over het geestelijk leven met diverse predikanten, zoals Wilhelmus Themmen en Jacobus Willemsen. Tegen Willemsen zei ze ooit in een persoonlijke ontmoeting dat het de begeerte van haar hart was 'om met Maria het goede deel, dat ene ding 't welk nodig is, te verkiezen. Om in 't zalig eenzaam met God gemeenzaam, nabij Jezus te zijn en zich in Hem te verlustigen'.

Het was ook haar wens voor kleinzoon Willem V, dat de Heere hem 'vooral met een tedere godvruchtigheid vroegtijdig wilde bekronen. Om in zijn jeugd uit vrije genade deel te verkrijgen aan die onvergankelijke goederen, die alleen de ziel verzadigen kunnen'.

Uit de inventaris van haar bibliotheek blijkt dat ze in de loop van haar leven veel theologische boeken heeft aangeschaft: Brakel, Van Lodenstein, Saldenus, Smijtegelt, d'Outrein, Schortinghuis, Vermeer, Boston, en vooral

John Owen, haar lievelingsauteur. Ook had ze veel belangstelling voor stichtelijke poëzie in de geest van de Nadere Reformatie.

Na het overlijden van Maria Louise werd over haar gezegd: 'Ze was uitgeschud van alle eigen krachten en vermogens, zodat zij zich niet schaamde de taal van Mefiboseth voor de Heere te betuigen: Wat ben ik, Heere! dat Gij naar een doden hond, als ik ben, hebt omgezien?'

Maria Louise was met oprechte zorg vervuld voor haar nageslacht. Dat blijkt onder meer uit haar testament. Dat nageslacht mag door Gods goedheid tot op de dag van vandaag nog over ons land regeren. Op 30 april wordt opnieuw een koning uit dit geslacht ingehuldigd. Wat kunnen we de late nageslachten van het Huis van Oranje-Nassau beter toewensen dan wat Maria Louise verwoordde in de bede waarmee haar testament begon: 'dat de Almachtige God haar nageslacht en haar Huis wil nemen in Zijn altoos veilige bescherming, en hen ten nutte van Land en Kerk en ter behoudenis hunner zielen bekronen met Zijn allerdierbaarste zegeningen voor de tijd en voor de eeuwigheid'.

Klaaswaal,

B. Hooghwerf

testantse kerk bij de predikant. Waren er ook predikanten aan de hoven van het protestantse geslacht (Oranje-) Nassau? Zeker. Vanaf Willem van Oranje tot in de tijd van koningin Juliana kende het hof zulke dominees. Onderzoek in het Koninklijk Huisarchief verduidelijkt dat gedurende vier eeuwen dertig hofpredikanten dienst deden. Onder de hofpredikers, zoals zij officieel aangeduid werden, waren zeer getrouwe. Hun ligging zegt trouwens wel iets over de religieuze koers van hun broodheer. De meesten dienden ook een gemeente. Behalve van vaste functionarissen is er sprake van predikanten die incidenteel verzocht werden diensten te leiden ter gelegenheid van trouw, doop en rouw. Zo ging dat ook onder koningin Beatrix.

De eerste hofpredikant was Jean Taffin, afkomstig uit Doornik. In 1573 ging prins Willem I tot het calvinisme over. Hij benoemde Taffin, die zich met hem in Delft vestigde. Spoedig behoorde de hofpredikant tot zijn voornaamste raadslieden. Taffin was één van de allereerste aanhangers van de Nadere Reformatie.

In 1577 benoemde prins Willem Pierre Loyseleur de Villiers, eveneens uit de Zuidelijke Nederlanden afkomstig. Beiden hadden nog in Genève bij Beza theologie gestudeerd. Hun voornaamste taak was het leiden van de dagelijkse godsdienstoefening en de pastorale zorg voor het hof.

Daarnaast vertrouwde Oranje hun zijn persoonlijke correspondentie toe. Taffin schreef namens hem brieven over kerkelijke zaken en Villiers was de opsteller van de "Apologie ofte verantwoordinghe van den Prince van Oranien", uit 1581, toen Philips II Oranje in de ban deed.

Frans aan het hof

Lange tijd was Frans de hoftaal en regelmatig was het een dominee uit de Eglise wallonne (de Waalse kerk, een bijzondere classis binnen de Gereformeerde Kerk) die aan het hof verbleef. Men sprak van de "chapelain de la cour".

Na de moord op Willem I vestigde diens weduwe, Louise de Coligny, zich met Frederik Hendrik en haar stiefkinderen aan het Noordeinde in 's-Gravenhage. Taffin beval Johannes Wtenbogaert, predikant van de Waalse gemeente, als hofpredikant aan. Wtenbogaert koos later de zijde van Arminius en werd na diens sterven één van de toonaangevende remonstranten.

Over het koninklijk en het profetisch ambt

De profeet aan het hof... Wat was zijn verschijning in het paleis van de koningen van Israël een indrukwekkend gebeuren. Zie in gedachten de profeet Nathan bij David: 'Gij zijt die man!' Of denk aan de onverschrokken Elia, die het goddeloze koningspaar Achab en Izebel vermaande.

Gezanten Gods kwamen ook in Europa aan de vorstenhoven, toen daar het christendom ingeburgerd was. De profeet uit de Bijbelse tijden is in ons werelddeel eigenlijk opgevolgd door een priester, die in het paleis, kasteel of slot een benoemde functionaris was: de hofkapelaan. Wat had hij, vaak de titel van kardinaal dragend, aan verschillende hoven een grote politieke invloed! Helaas waren er

corrupte, machtswellustige figuren bij, die door menig protestant werden gevreesd.

Het kon ook anders. Hoe sidderde Mary, Queen of Scots, als John Knox binnentrad en haar zondige levenswijze krachtig veroordeelde en opriep tot bekering.

Soms was een vermanende stem niet nodig. Renate van Frankrijk, dochter van Lodewijk XII, werd hertogin van Ferrara in de Povlakte. Zij ontving Franse protestantse vluchtelingen. Een goede tijd voor het geestelijk leven van Renate brak aan toen Calvijn aan haar hof enige weken onderwijs gaf.

Nederlandse hofprediker

Het profetisch ambt berust in de pro-

Prins Maurits koos Bogerman als hofpredikant. Als zodanig stond hij de prins terzijde tijdens diens ziekte en schreef "Het christelijk overlijden van den doorluchtichsten ende hooghegheboren Prince, Mauritius van Nassau, Prince van Oranien". De hugenoot André Rivet was hoogleraar te Leiden, voordat hij hofprediker werd van Frederik Hendrik. Ook de opvoeding van Willem II behoorde tot zijn taken. Nog op zijn sterfbed bad Rivet dagelijks voor het Oranjehuis, maar zag weinig tekenen van oprechte godsvrucht.

Willem II en Willem III

Toen prins Willem II ernstig ziek was, verzocht men de dienstdoende predikant, Jacobus Stermond, nadrukkelijk 'dat hy dog van geene swarigheden soude spreken'. Prinses Mary, de echtgenote van de prins, mocht haar man volgens de etiquette niet bezoeken op zijn ziek- en sterfbed. Door het ongewone geloof en de onrust begrepen zij en haar schoonmoeder, Amalia van Solms, dat er iets verschrikkelijks gebeurd moest zijn.

Na de dood van de prins, op 24-jarige leeftijd, werd Stermond berispt. Hij had in plaats van de prins zijn zonden voor ogen te stellen hem teveel geveleid en gesproken over het spoedig genieten van de zaligheid. Stermond kreeg er verder nog van langs omdat hij in zijn rouwprek had gezegd 'dat de Weereld dien Prins niet waardig was'. Hij verdedigde zich door een verslag uit te geven, dat bewaard bleef.

Cornelis Trigland is nooit officieel tot hofprediker benoemd, maar functioneerde in feite wel als zodanig. Als godsdienstleraar had hij grote invloed op de jonge Willem III, die na de dood van zijn vader ter wereld kwam. Dagelijks gaf hij hem les 'in de beginnelen der pieteyt en eenige gebeden'. Bekend is dat hij het prinsje wel aantrof, biddend in zijn slaapkamer. De bede van de godvruchtige predikant dat de kleine Oranje ooit een 'voedsterheer voor de kerk en een zuil voor de godsdienst' mocht worden, is kennelijk verhoord.

Toen koning Willem I regeerde, trachtte hij de Hervormde Kerk van bovenaf te organiseren. Hij benoemde zelf de eerste synode. Het werd in de negentiende eeuw de gewoonte dat er zowel een hervormde als een Waalse hofpredikant functioneerde. De eerste was Wilhelm Leendert Krieger, die ook voorging in een dank- en bidstond bij de inhuldiging van Willem I.

Enkele predikanten die niet met de Afscheiding meegingen – 'zij die bleven' – oordeelden dat de eerst zo orthodoxe Krieger te lijdzaam aan de lijband van de koning liep. Tot deze critici rekende zich J.J. le Roy van Oude Tonge. Bij de doop van de kleinzoon van deze koning, de latere Willem III, beval Krieger de ouders aan het geestelijk welzijn van de dopeling voor ogen te houden.

De opvolger van Krieger was Isaäc Johannes Dermout, wiens vader ook predikant was geweest, maar in de Franse tijd omwille van zijn Oranjeliefde was afgezet. Er waren daarnaast Waalse predikanten, zoals Jacques George Chantepie de la Saussaye, die het huwelijk van Willem II met Anna Paulowna in Sint-Petersburg mocht inzegenen, want ook in Rusland was Frans de hoftaal. Ook Dermout heeft diverse Oranjes gedoopt en begraven.

Uitzonderlijk was dat prinses Marijane der Nederlanden, dochter van Willem I, op haar reis naar Zuid-Europa en het Heilige Land een predikant, G.H. van Senden uit Zwolle, vroeg in haar gezelschap mee te gaan.

'God weet, of het de prins ooit in het aangezicht gezegd is, dat ook hij wedergeboren moest worden, om het koninkrijk Gods in te gaan'

In de tweede helft van de negentiende eeuw waren de bekendste hofpredikanten Gerrit Ruytenschild en Cornelis Elisa van Koetsveld, schrijver van "Schetsen uit de pastorie te Mastland". Zij waren ethisch. Willem III kon driftig zijn, maar Koetsveld, die op Het Loo een eigen kamer had, kon hem scherp vermanen zonder dat de koning in woede uitbarstte. Koetsveld moest rond 1880 diverse koninklijke begrafenissen leiden, maar mocht ook Wilhelmina dopen.

Wat was in feite de boodschap van verschillende hofpredikers? Toen prins Willem, de oudste zoon van Willem III in 1879 overleed, schreef de christelijk-gereformeerde ds. W.H. Gispén: 'God weet, of het de prins ooit in het aangezicht gezegd is, dat ook hij wedergeboren moest worden, om het koninkrijk Gods in te gaan'. Toch

meen ik dat de vaak verguisde Willem III meer met het orthodoxe volksdeel op had dan zijn twee voorgangers. Ook het volgende voorval is het waard niet vergeten te worden. Eens vroeg de "kruispredikant" Juch om audiëntie en wees de koning op zijn zielenheil. Juch was blind en mocht daarna op kosten van de vorst naar een uitstekend oogarts in Brussel!

Onder de koninginnen

Als vorstin wilde Wilhelmina, zoals zij het zelf formuleerde, 'grote sterren aan het geestelijk firmament' tot hofpredikant benoemen, waartoe zij theologische professoren als prof. Herman Theodorus Obbink rekende. Hij leidde de begrafenis van koningin Emma en prins Hendrik. De laatste predikant in koninklijke dienst was de Waalse G.Y.P.A.B. Forget, die in 1955 werd aangesteld en in 1984 overleed. De laatste tientallen jaren kiezen Oranjes voor bijvoorbeeld huwelijksdiensten en de Heilige Doop voor predikanten waarmee zij een zekere binding voelen, zoals de broers Carel en Nico Ter Linden. Koningin Juliana koos voor haar rouwdienst een remonstrantse predikante.

De Gereformeerde Gemeenten

Ds. G.H. Kersten is wel legerpredikant geweest, maar noch hij, noch een collega werden ooit uitgenodigd om een dienst te leiden voor ons koningshuis. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat in ons kerkverband geen speciale preken zijn gehouden, die soms in druk verschenen. Zo is er "Dankt God in alles", van ds. G.H. Kersten, bij de geboorte van prinses Beatrix (1938), "Gods trouw aan vorstenhuis en volk", van ds. C. Hegeman, toen koningin Juliana in 1973 vijfentwintig jaar regeerde, of "Een vorstelijk vertrouwen", bij het vijftigjarig huwelijksjubileum van prinses Juliana en prins Bernhard in 1987. De recentste is "Het kroningsfeest van Koning Jezus", van onze emeritus ds. J. Mijnders. Wat zou het een wonder zijn voor vorstenhuis en vaderland als die preken tot zegen waren.

Eenmaal waarschuwde Nathan koning David voor een zonde, die in ons vorstenhuis helaas vaak voorkwam. Ooit riep op Elia's prediking het volk Israël op de Karmel uit de Heere te zullen dienen. Werkelijk, "profeten aan het hof" en de gebeden van ons volk zouden nog tot zegen gesteld kunnen worden.

Zwijndrecht, dr. C.R. van den Berg

BOEKENNIEUWS

**"Houvast", H. van Dam;
uitg. Den Hertog, Houten, 2012;
ISBN 90 331 2522 5; 111 blz.; € 9,90.**

In 2001 publiceerde H. van Dam, die het reformatorisch basisonderwijs heeft gediend, een boekje onder de titel "Houvast". Onlangs verscheen een keurig verzorgde herdruk. De omslag is aansprekender geworden met een afbeelding van een kompas bij een woelige zee. Een mooie verbeelding van de titel! Verder is de tekst nu in een strak lettertype gedrukt. Maar de belangrijkste verandering is, dat aan het eind van ieder van de 32 hoofdstukken vragen zijn toegevoegd. De laatste vraag is een als zodanig herkenbare denk vraag. (Aandachtspuntje: hoofdstuk 1 heeft twee keer een vraag 4) De schrijver geeft aan dat hij 'vooral het oog had op lezers die weinig of niets van de geloofswaarheden weten'. Toch lijkt voor deze doelgroep en zeker voor hen, die weinig of geen kerkelijke achtergrond hebben, dit boekje met zijn compacte uitleg (nog) te moeilijk. Ter illustratie, en dit kan met vele voorbeelden worden uitgebreid, een zin op bladzijde 39: 'Wij leven afgekeerd van God, gescheiden van Gods gunst en verkeren niet meer in Zijn gemeenschap, zoals Adam vroeger'. Voor onwetenden en weinig-wetenden vraagt deze zin alleen al een hoofdstuk aan uitleg. Want: wat is 'een afgekeerd leven van God'? Wat betekent 'gescheiden van Gods gunst'? Wat houdt 'Zijn gemeenschap' in? Hieruit blijkt dat eenvoudig schrijven voor 'eenvoudigen' geen eenvoudige zaak is, ondanks het feit dat Van Dam met onder meer zijn "Bijbelse vertellingen voor jonge kinderen" zijn sporen verdiend heeft. Tegelijk moeten we bedenken dat, hoe eenvoudig ook over geloofszaken wordt gesproken of geschreven, de natuurlijke mens de dingen, die des Geestes Gods zijn niet begrijpt, 'want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden'. Daarbij is het een bijna onmogelijke opgave om in kort bestek een groot deel van de gereformeerde dogmatiek op een leesbare en begrijpelijke wijze samen te vatten. Dat verklaart wellicht ook dat in veel hoofdstukken, soms meerdere keren in een hoofdstuk, te lezen is: 'Daarover later meer'. Helaas wordt dan niet het hoofdstuk genoemd, waar op dat onder-

werp wordt teruggekomen. Dat zou het zoeken gemakkelijker maken en ook beter het verband tussen de onderwerpen laten zien.

Ten opzicht van de eerste druk vallen enkele wijzigingen in de tekst op. Op bladzijde 11 wordt het woord 'overalometegewoordig' gebruikt, terwijl er in de eerste druk, en ook op bladzijde 30 van deze druk, correct 'overalteenwoordig' staat. Op bladzijde 17 is de eerste keer de naam 'Heere' ten onrechte veranderd in 'HEERE'. In de vraag, die hierover gaat, is het wel goed geschreven.

- Tenslotte enkele losse opmerkingen:
- Jesaja leefde geen 1000, maar circa 700 jaar voor Christus (blz. 58).
 - Over de uitverkiezing wordt gesproken in het hoofdstuk over het genadeverbond. Wat een mooie, bondige beschrijving geeft Van Dam (blz. 42 en 43) van dit voor Gods kinderen zo troostrijke leerstuk.
 - Het hoofdstuk over de Tien Geboden zou aan waarde winnen als ieder gebod een korte, concrete uitleg krijgt. Nu wordt aan het einde van dit hoofdstuk verwezen naar andere boekjes over de wet des Heeren.
 - Tevergeefs zult u zoeken naar een hoofdstuk over het gebed. Hopelijk komen er van dit waardevolle boekje, dat zijn weg wel zal vinden, nog meerdere drukken. Maar dan mag juist dit onderwerp er toch niet in ontbreken?

Yerseke,

P. van Vijven

KERKNIEUWS

AANGENOMEN

Naar Houten:
ds. C.G. Vreugdenhil te Vlissingen,
die bedankte voor Rotterdam-Zuidwijk.

BEROEPEN

Te Apeldoorn,
ds. G. van Manen te Elspeet;
Te Emmeloord:
ds. W. Visscher te Amersfoort;
Te Lisse: ds. D.W. Tuinier te Aagtekerke;
Te Woerden: ds. P. van Ruitenburg
te Chilliwack (Canada).

BEDANKT

Voor Borssele en Tholen:
ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom;
Voor Boskoop:
ds. D.W. Tuinier te Aagtekerke;
Voor Markham (Canada):
ds. P. van Ruitenburg te Chilliwack (Canada)
Voor Sunnyside (VS):
ds. L. Terlouw te Barendrecht;
Voor Vlaardingen:
ds. M. Karens te Werkendam;
Voor Waarde:
ds. J.J. Tanis te Middelburg-Zuid.

■ DOVENDIENST TE GOUDA

Op **zaterdag 27 april** hoopt ds. A.T. Huijser voor te gaan in een aangepaste kerkdienstvoordovenenslechthorenden. Deze dienst, die om 15.00 uur begint,

wordt gehouden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente, te Gouda, Nieuwe Gouwe Oostzijde 2b, Horenden zijn eveneens hartelijk welkom.

■ AMBTSDRAGERSBIJEENKOMST INZAKE PERSBELEID

Hierbij willen wij u attenderen op de laatste ambtsdragersconferentie inzake "Omgaan met de pers" die door het deputaatschap Kerkelijke Dienstverlening wordt georganiseerd. Inmiddels heeft in de P.S.-en Noordwest, Oost en Zuid een conferentie aangaande dit onderwerp plaatsgevonden. Gezien de reacties die wij ontvingen zijn deze avonden als heel zinvol ervaren. Voor de PS Zuidwest staat deze conferentie gepland op **7 mei 2013** in een van de zalen van de Geref. Gemeente te Dordrecht, Mauritsweg 286, aanvang 19.30 uur.

Wij attenderen u erop dat wanneer de gemeente waarvan u lid bent, niet onder genoemde PS valt, u zich toch voor deze bijeenkomst aan kunt melden. Dit kan tot uiterlijk **1 mei 2013** bij het Kerkelijk Bureau, tel. (0348) 489900 of via kbagg@cbgg.nl. Wilt u bij uw aanmelding de volgende gegevens vermelden: naam, adres, tel.nr. en e-mailadres.

Deputaatschap
Kerkelijke Dienstverlening

■ BEZINNINGSAVOND TE DELFT VOOR STUDENTEN

Al enkele keren is er in Delft een bezinningsavond georganiseerd voor studenten uit de Gereformeerde Gemeenten. Enerzijds dient deze avond als afsluiting van het catechisatie seizoen, anderzijds ook als een bredere mogelijkheid voor bezinning en ontmoeting voor de studenten in de regio Delft. Dat laatste mede op verzoek van de Werkgroep voor studenten van de Gereformeerde Gemeenten. Dit jaar willen we met elkaar nadenken en in gesprek gaan over de Heilige Doop en de vragen die daar rondom leven. Deze avond wordt gehouden op **maandag 6 mei** a.s. in een zaal van de Gereformeerde Gemeente te Delft, Oosteinde 175. Ontvangst met koffie en thee om 19.30 uur. De aanvang is om 19.45 uur.

We hebben ds. G.W.S. Mulder bereid gevonden voor ons een inleiding te houden. De bedoeling is dat er eerst een inleiding wordt gegeven over de (kinder)doop. Na de inleiding zullen we met elkaar in gesprek gaan om de betekenis van dit sacrament beter te leren begrijpen, mede aan de hand van een aantal vragen.

We zien uit naar jullie komst en hopen met elkaar een goede avond te hebben.

S. de Vree, scriba Geref. Gem. Delft
scriba@gergemdelft.nl
015 2852551 of 06 33935992

■ "DE TOEKOMST VAN DE ZUIL"

In een van de zalen van het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Apeldoorn wordt op **zaterdag 11 mei** een bijeenkomst gehouden voor de studerende van de gemeenten Apeldoorn, Beekbergen en Terwolde-de Vecht. De heer W.B. Kranendonk, hoofdredacteur van het Reformatorisch Dagblad, zal spreken over "De toekomst van de refozuil". Studerende uit andere gemeenten zijn natuurlijk ook welkom. Aanvang 19.30 uur.

■ DS. W. SILFHOUT GERIDDERD

Burgemeester F. Koen heeft dinsdagavond 16 april, na een Israël zangavond in de Elimkerk te Capelle aan den IJssel, een koninklijke onderscheiding uitgereikt aan ds. W. Silfhout. Hij is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Ds. Silfhout ontving deze onderscheiding voor zijn grote vrijwillige verdiensten naast het predikantschap gedu-

rende de afgelopen twintig jaar. Hij is o.a. voorzitter van het Deputaatschap Kerk en Overheid, tweede voorzitter van het Deputaatschap voor Israël, lid van het Deputaatschap Kerkrecht, voorzitter van het Woerdens Beraad, docent Kerkrecht aan de Theologische School en lid van de stichting arbitrage. Daarnaast schrijft hij opinievormend in kerkelijke bladen en heeft hij enkele boeken op zijn naam staan.

Na het uitreiken van deze onderscheiding sprak ds. Silfhout enkele dankwoorden en werden felicitaties overgebracht door de tweede voorzitter van onze kerkenraad, ouderling D. Schilperoord.

We feliciteren ds. Silfhout van harte met de ontvangen onderscheiding.

Kerkenraad Capelle aan den IJssel-Middelwatering

■ PREKENBUNDEL VOOR 'ACTIE ALKMAAR'

Er is een prekenbundel over het Bijbelboek Hosea van de hand van ds. A. Schot verschenen. Deze 18 preken zijn ook geschikt voor gebruik in leesdiensten. Meer dan de helft van de opbrengst komt ten goede aan de actie "Alkmaar, alles onder één dak" voor het nieuwe gebouw t.b.v. de evangelisatiepost Alkmaar.

De prijs bedraagt € 19,95 per ex., exclusief € 2,95 verzendkosten. Totaalbedrag kan overgemaakt worden op rekeningnummer 3624.26.457 onder vermelding van 'boekenactie Alkmaar' + aantal ex., uw naam, adres en woonplaats. Voor informatie: M. Blok, 06-53107937 of evangelisatiecommissieermelo@kliksafe.nl.

■ POWERPOINTPRESENTATIE COMMISSIE VAKANTIEWEKEN 50+

De Commissie Vakantieweken 50+ van de VBBG organiseert al meer dan 40 jaar vakantieweken voor ouderen van onze gemeenten. Om dit werk meer bekendheid te geven is er een half uur durende powerpointpresentatie gemaakt met een mooie foto-impressie van dergelijke weken.

Zoekt u als **vrouwenvereniging** nog een invulling voor één van uw verenigingsavonden? Is er een **jeugdvereniging**, die een ouderenmiddag of -avond organiseert en die wat afwisseling in het programma wil? Welke **kerkenraad** wil deze vakantieweken onder de aandacht

brenge op een contactmiddag voor ouderen? Een CD met deze powerpointpresentatie is kosteloos aan te vragen bij de Commissie Vakantieweken 50+; mw. J.P. de Witte-Dorst, tel.: 0113- 58 19 59, of via jpdewitte@vrouwenbondgergem.nl

■ VAKANTIEWEEK VOOR KINDEREN UIT REGULIER EN SPECIAAL BASISONDERWIJS MET GEDRAGSPROBLEMEN

De Commissie Vakantieweken voor mensen met een Beperking (CVB) organiseert jaarlijks vakantieweken "in eigen sfeer". Er zijn nog plaatsen beschikbaar in de vakantieweek van **26 juli-2 augustus**, die voor de leeftijdsgroep van 9-10 jaar georganiseerd wordt in vakantieoord De Zuiderson in Eerbeek. Aan de kinderen wordt begeleiding op maat aangeboden. Voor meer informatie en aanmelding: mevr. E.J. de Jonge-Kleppe, cvb.gasten.sbo@vrouwenbondgergem.nl of tel. 0180-516672 (uitsluitend tussen 10.00 en 16.00 uur).

■ VERKOPINGEN

Elspeet

Op **donderdag 2 mei** wordt er van 10.30-16.00 uur vanuit de Geref. Gemeente te Elspeet bij haar kerkgebouw, Nachtegaalweg 11, een verkoping georganiseerd. Ook aan de kinderen wordt gedacht. De opbrengst is bestemd voor kerk, zending en evangelisatie.

Rhenen

Op **vrijdag 10 mei** organiseert de activiteitencommissie van de Geref. Gemeente te Rhenen een verkoping, rommelmarkt en veiling. Plaats: In en om het kerkgebouw Achterbergsestraatweg 59a, aldaar. Tijd: van 11.00-17.30 uur.

De opbrengst is voor schulddelging van de kerk.

■ KINDEREN ZINGEN VOOR ISRAËL IN KRABBENDIJK

Alle kinderen tussen 6 en 14 jaar zijn op **zaterdag 4 mei** welkom in de kerk van de Geref. Gemeente te Krabbendijke om mee te zingen voor een CD-opname, waaraan ook verschillende instrumentalist medewerking zullen verlenen. De opbrengst van deze CD en van de te houden collecte is bestemd voor de afbouw van de kerk van "Grace en Truth", een gemeente van Messias-belijvende Joden in Israël. Opening door ds. C. Sonneveld, die ook iets zal vertellen over die gemeente. Aanvang: 9.30 uur, einde ongeveer 14.30 uur. Tussen de middag wordt de deelnemende kinderen en hun begeleiders een broodje aangeboden.

Opgave voor deelname **uiterlijk 27 april** via info@zingeninzeeland.nl.

Voor meer info: www.zingeninzeeland.nl

■ ZANGAVOND TE GOUDA

Oranjezangavond (koor- en samenzang) op **dinsdag 30 april**, aanvang 19.30 uur, in de kerk van de Geref. Gemeente te Gouda, Nieuwe Gouwe Oostzijde 2b, met medewerking van o.a. het gemengd koor Sursum Corda uit Gouda en enkele instrumentalisten. Opening en sluiting door dhr. G. van Veldhuizen.

■ SYRISCHE KINDEREN ERVAREN DAT ZE NIET IN DE STEEK GELATEN WORDEN

"Onze zondagsschoolkinderen ervaren dat ze niet in de steek worden gelaten. Dat onderstreepte voor hen met het Paasfeest dat de Heere Jezus echt is opgestaan." Zo liet een predikant uit Damascus, de hoofdstad van het zeer islamitische Syrië, ons weten. Een bestuurslid van onze stichting zegt: "Wij hebben steeds contact met christenen in het Midden-Oosten en bieden telkens hulp van wat ons wordt gegeven. Door mensen die begeren mee te lijden met andere leden van Gods kerk". De stichting steunt presbyterianen en gereformeerde baptisten. De Syrische relaties zijn ontzettend blij dat ze door deze hulp slachtoffers van het geweld kunnen bijstaan in het vinden van een voorlopige plaats om te leven. Syrische voorgangers zijn nauw betrokken bij het maandelijks

toewijzen van voedsel, medicijnen, medische hulp, schoolbehoeften en huishoudelijke artikelen, alsmede sanitaire behoeften, luiers en andere babyartikelen. En er worden ook ziekenhuiskosten vergoed.

De Stichting Ismaël biedt via kerkelijke leiders in Amman tevens steun aan Irakese en Syrische vluchtelingen in Jordanië. Het gaat daarbij om eenvoudig voedsel, zoals bonen, graan en olie. Er wordt ook gewerkt met voedselcoupons. Datzelfde werk gebeurt in de Gaza-strook. Daar worden, behalve voedsel en zuiver water, ook bedden en wasmachines aangeschaft. Onze stichting (voorzitter: ds. W. Visscher) steunt ook christenen en vluchtelingen in Egypte en Libanon. Overigens draagt het bestuur ook Israël en de Joden een warm hart toe. "Er zijn gelukkig diverse Israël-organisaties", aldus één van de bestuursleden van de Stichting Ismaël. "Maar het is ook nodig hulp en bijbelse lectuur te bieden aan christenen en andere mensen in nood in het Midden-Oosten."

De stichting roept nog altijd op tot voorbede en vraagt financiële steun. Ons bankrekeningnr. is: 3300.00.888, t.n.v. Stichting Ismaël.

Namens het bestuur van
Stichting Ismaël,
A. Moerdijk, secretaris

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 28 APRIL 2013

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. D.W. Tuinier; Aalburg 15.00 uur ds. W.J. Karels; Aalst 9.00 (H.A.) en 14.30 uur ds. M. Karens; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. B. Labee; Arnhem 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 19.00 uur ds. L. Terlouw; Bodgraven 10.00 en 18.30 uur stud. J. van Laar; Borssele 14.00 uur (H.D.) ds. J.M.D. de Heer; Boskoop 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Brakel 10.00 en 18.00 uur ds. J. van Belzen; Breda 15.00 uur ds. R.A.M. Visser; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken; Delft 10.00 uur ds. H. Paul; Deventer 10.00 uur ds. R. Kattenberg

en 16.00 uur ds. A. Schreuder; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. H. Hofman; Drachten 9.30 (openb.bel.) en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Eindhoven 18.30 uur ds. A.T. Huijser; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 15.30 uur ds. J. Schipper; Enkhuizen 9.30 en 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. S. Maljaars; Enter 9.30 uur ds. S. Maljaars en 18.00 uur (openb.bel.) ds. A.P. Baaijens; Gouda 16.00 uur stud. H.A. van Zetten; Goudswaard 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. A. Vermeij; Gravenhage 10.00 en 15.30 uur stud. S.W. Janse; Gravenpolder 14.00 uur ds. C. van Krimpen; Groningen 19.00 uur ds. J. IJsselstein; Haamstede 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. M. Joosse; Herkingen 10.00 uur ds. C. Harinck; Hilversum 18.30 uur stud. P.G. Heijkamp; Hoedekenskerke 10.00 uur stud. P.D. den Haan; Hoofddorp 18.30 uur ds. C.J. Meeuse; Hoogvliet 19.00 uur ds.

M. Joosse; Houten 10.00 uur (H.D.) ds. J.S. van der Net en 19.00 uur ds. W. Visscher; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. J. IJsselstein; Kamperland 16.30 uur ds. A. Schot; Kapelle-Biezelinge 15.00 uur ds. M. Golverdingen; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Krabbendijke 14.00 uur ds. C. Sonneveld; Kruiningen 9.30 en 14.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Leerdam 15.00 uur ds. J. van Belzen; Leiderdorp 15.30 uur stud. P.G. Heijkamp; Lelystad 9.30 en 16.00 uur stud. C. van Ruitenburg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. C.J. Meeuse; Marknesse 19.00 uur ds. J.M. Kleppe; Meeuwen 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Middelburg-Centrum 9.00 en 16.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid (in kerkgebouw Middelburg-Centrum) 11.30 en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Mijdrecht 10.00 (H.A.) en 19.00 uur ds. M. Mondria; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. J. Driessen; Naaldwijk 18.00 uur ds. P. Mulder; Nieuw-dorp 9.30 uur en 18.30 uur ds. A.J. de Waard en 14.00 uur stud. P.D. den Haan; Nieuwer ter Aa 15.30 uur ds. M. Mondria; Nieuwerkerk 9.30 en 15.30 uur ds. A.J. Gunst; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. J. van Rijswijk; Nisse 14.30 uur ds. A.J. de Waard; Ooltgensplaat 9.30 (H.D.) en 18.00 uur ds. L. Blok; Oosterend (Texel) 11.30 en 16.30 uur ds. K. Boeder; Oosterland 14.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. G.J. van Aalst; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. G. Pater; Ouddorp 9.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Oudemirdum 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. J. Schipper; Oude-Tonge 15.30 uur ds. L. Blok; Poederloijen 9.30 uur ds. M.J. van Gelder; Poortugaal 9.30 uur ds. C. Neele; Puttershoek 15.00 uur ds. G. Pater; Ridderkerk 16.30 uur ds. H. Paul; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.30 uur ds. J. Mijnders; Rijssen-Noord 14.30 uur ds. C. Hogchem; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. C. Hogchem; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 (H.A.) en 15.30 uur ds. P. Mulder; Rotterdam-Centrum 10.00 en 16.00 uur ds. J.W. Verweij; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. B.J. van Boven; Rotterdam-Zuidwijk 16.00 uur ds. J.S. van der Net; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. E. Bakker; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 18.00 uur stud. S.W. Janse; Sint Philipsland 14.30 uur ds. E. Bakker; Soest 15.00 uur ds. J. van Rijswijk; Sprang-Capelle 9.30 en 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Tholen 18.30 uur ds. C. Harinck; Tricht-Geldermalsen 10.00 (H.D.) en 18.30 uur ds. R.A.M. Visser; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. G. Mouw; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. P. Melis; Vlaardingen 14.30 uur ds. H. Hofman; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Waarde 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. C. Sonneveld; Wagenin-

gen 10.00 uur ds. J.M. Kleppe en 15.30 uur ds. A. Verschuure; Werkendam 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. A. Schot; Wierden 18.30 uur ds. S. Maljaars; Woerden 10.00 en 18.30 uur stud. H.A. van Zetten; Wolphaartsdijk 9.30 en 18.00 uur ds. C.A. van Dieren; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Zwijndrecht 15.30 uur ds. M.J. van Gelder; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. A.A. Brugge.

■ MAANDAG 29 APRIL 2013

Meliskerke 19.30 uur ds. G.J.N. Moens; Middelburg-Centrum 19.30 uur (bid- stond) ds. J.M.D. de Heer.

■ WOENSDAG 1 MEI 2013

Barneveld-Zuid 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 19.30 uur ds. P. Melis; Dinteloord 19.30 uur ds. J.J. Tanis; Herkingen 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Meeuwen 19.30 uur ds. A. Vermeij; Nieuwdorp 19.30 uur ds. A. Schot; Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. J.W. Verweij; Oosterend (Texel) 19.00 uur ds. K. Boeder; Opperdoes 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Oud-Beijerland 19.30 uur (voor de zending) stud. J. van Laar; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. G. Beens; Sint Philipsland 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Westzaan 19.30 uur ds. B. van der Heiden.

■ DONDERDAG 2 MEI 2013

Aalburg 19.30 uur ds. A. Verschuure; Barneveld-Centrum 14.15 uur (huw.bev.) ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 0.00 uur (huw. bev.) ds. G. Bredeweg; Berkenwoude 19.30 uur ds. G. Pater; Borssele 19.30 uur ds. A.J. de Waard; Brakel 19.30 uur ds. C. Sonneveld; Leerdam 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Marknesse 19.30 uur ds. P. Melis; Melissant 19.30 uur ds. J. Driessen; Naaldwijk 19.45 uur ds. G. van Manen; Oosterland 19.30 uur ds. P. Mulder; Oostvoorne 19.30 uur (openb.bel.) ds. J. Schipper; Opheusden 15.30 uur (huw.bev.) ds. G.M. de Leeuw; Ouddorp 19.30 uur ds. J. van Belzen; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. L. Terlouw; Waarde 19.30 uur stud. S.W. Janse; Wageningen 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Zwijndrecht 19.30 uur stud. C. van Ruiten- burg; Zwolle 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer.

■ VRIJDAG 3 MEI 2013

Rhenen 13.30 uur (huw.bev.) ds. F. Mulder; Scherpenisse 14.15 uur (huw.bev.) ds. E. Bakker; Terneuzen 15.00 uur (huw.bev.) ds. R.A.M. Visser.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

■ ZATERDAG 4 MEI 2013

Stolwijk 15.00 uur (aangepaste kerk- dienst) ds. G. Hoogeland.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 28 APRIL 2013

Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen

(Prinsesselaan 6 I) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Merkssem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merkssem) 10.00 en 17.00 uur evang. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

ADVERTENTIES

BBV
**Barneveldse
Begrafenis Vereniging**

voor een eervolle, eenvoudige verzorging
van begravenissen in Barneveld en omstreken

- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- laatste wilsbeschikking
- drukwerk
- opgave van lidmaatschap
- geen crematie

Zr. J.H.D. Vermeulenstraat 5
3774 JW Kootwijkerbroek
(0342) 44 18 12

dh.r. G. de Groot
(06) 50 21 72 55

Zorg...
Respect...
Aandacht...
Geen crematies...

Walcheren, Noord- en Zuid-Beveland

Begrafenisverzorging
Poppe

Tel. 0118-616012 of 0113-342304

**IS DE DOOP
GELIJKTIG DE
WEDERGEBOORTE?**

De Puriteinen en onze vaders leren anders!
Zie onze website www.svvhd.org
voor informatie of bel 0416-691788.
Voor giften banknr. 5489.87.920

STICHTING VRIENDEN VAN
HEIDELBERG & DORDRECHT

**BED & BREAKFAST
"ALBLASSERWAARD".**
Kom genieten van de Alblasserwaard
en de randsteden
En boek een B&B in Sliedrecht.
Inl. c.h.es@hetnet.nl / 0184-634267

Kleine boerencamping
in de ijsselvallei te Nijbroek
Familie Mekelenkamp
www.destriepe.nl
Tel: 0571291624

TE HUUR
Landelijk gelegen senioren
WONING in het buitengebied van
Waardenburg. Vanaf 1 mei kom er
een woonruimte beschikbaar.
De Rijnwaard is een
kleinschalige woonvoorziening
met 4 aparte wooneenheden.
Kijk voor meer info en foto's op
www.rijnwaard-waardenburg.nl
Bel voor meer informatie:
G. Waverijn - Van Ommeren
Tel. 0418-653773 of 06-53933283.
E-mail: rijnwaard@gmail.com

Ambtskleding
2- of 3-delige kostuums, preekjassen
overhemden, dassen, hoeden

Trouwkostuums
jacquets, gilets, schoenen,
accessoires

Geerts
herenkleding Dorpsstraat 229,
3925 KC Scherpenzeel
tel. (033) 277 88 99

ELSPEET, Vierhousterweg 105,
2 zomerhuisjes 6 pers. vrij uitzicht
op bos en weide. nog enkele weken
voorseizoen vrij. Jaap Schouten
Tel. 06-23700190 na 18.00 uur

De verrassende zomer van Kreijkes!

Vraag de reisgids aan!

Israël in 6 dagen

6-daagse vliegreis
DV 21 oktober

Bijbelse Reis door Turkije

13-daagse vliegreis
DV 19 september

Keizerstad aan de Donau

10 daagse busreis
DV 5 juni & 28 aug.

Israël & Jordanië

11-daagse vliegreis
DV 27 mei & 7 okt.

Kerkhistorie Schotland

12-daagse busreis
DV 17 juni & 5 aug.

...en nog veel
meer reizen op
onze website!

Reformatische reisorganisatie

t 0548-514 188

www.kreijkes.nl

Te huur

In Dordrecht, grote (gemeubileerde) zit/slaapkamer van 16 m2, eigen badkamer en toilet, incl. energie, internet en maaltijden voor werkende/studente of leerling-verpleegkundige.
Tel.nr. 078-6170819.

Te huur in Opheusden:

100m² woon/kantoorruimte in centrum. Tel. 0651332030

Te Huur in Harskamp:

Ruim **appartement** voor 1 persoon.
Tel. 0318-457743

*Dagbesteding
Op eigen steer*

De Betuwehof Zorg
Dagbesteding ouderen - Achterberg

contact: Bert of Julia Hak
tel: 0317 - 6 18 18 0
info@betuwehof.nl
www.betuwehof.nl

GARDEREN EN PUTTEN.

Te huur, op rustige parken, vakantiewoningen t/m 14 pers.
Inl. c.h.es@hetnet.nl / 0184-634267

Huizen Adrien

Vakantiebungalows
in Tsjechië

Telefoon +31 (0)345 65 10 58
info@adrien.nl • www.adrien.nl

T.h. in **ZEELAND**,
ruime, sfeervolle vakantiewoning.
www.boerderijvakantiezeeland.nl
Tel: 0113-302209

Handen van de kerk wereldwijd

VOEDSELZEKERHEID

Cuba

Zuid-Afrika

Oost-Europa

Help mee!

- Organiseer een actie • Geef een gift
- Nodig ons uit voor een presentatie

**SPONSOR
WORDEN?**
Bel ons!

HANDEN VAN DE KERK
**Bijzondere
Noden**

GIRO 307447

DEPUTAATSCHAP TOT HULPVERLENING IN BIJZONDERE NODEN VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Houttuinlaan 7 • 3447 GM Woerden • T 0348 48 99 10 • E bijzondererenoden@cbgg.nl • I www.bijzondererenoden.nl

Rock of Ages

bekende Engelse liederen op bekende melodieën

Deze bundel bevat een unieke verzameling oorspronkelijke Engelse liederen. Daarnaast vindt u in deze uitgave enkele bekende liederen die naar het Engels zijn vertaald, alsook een aantal psalmen op de bekende melodieën.

€ 6,95

Ripe Publishing

Genoemde prijs is excl. verzendkosten.

Meer uitgaven op onze website en bij de boekhandel
www.ripepublishing.com - Tel. 0113 - 613 740 / 0341 - 251 351

Van Manen

timmerbedrijf

kerkbanken
bankstofferings
kansen
doopvonts
lessenaars
collectezakken

Timmerbedrijf Van Manen B.V.
Puurveenseweg 47 | Kootwijkerbroek
t (0342) 44 29 60
www.timmerbedrijfvanmanen.nl

De Verrassing

Bungalowpark

Gunstige prijzen in het prille voorjaar!

Zoek en boek uw Texel-vakantie!

www.deverrassing.nl
Of bel: 0222 31 89 06

Vakantieoord Holsappel

Al 60 jaar een begrip.

Boek nu u vak 6/7 en 8 pers. bungalows v.a.g.v met veel rust en ruimte in vertrouwde sfeer nu vanaf € 60.- p/w excl. Nu in de Mei vak met 20% korting bel voor info 0548-512790 of kijk op www.vakantieoordholsappel.nl

VAN STAVEREN

Begravenisverzorging

Sumatrastraat 11 ~ 2405 EM Alphen aan den Rijn

Dag en nacht bereikbaar, in elke regio

(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

Wincoop

veiligheidstrainingen

Trainingen voor o.a. kerken, scholen, verenigingen en andere identiteitsgebonden (zorg)instellingen
BEL OF MAIL GERUST VOOR ADVIES OF MEER INFO

Wincoop Veiligheidstrainingen B.V.
 Anthonie Fokkerstraat 45 B - 3772 MP Barneveld
 Telefoon (0342) 417 371 - Fax (0342) 417 286
 E-mail info@wincoop-vt.nl

BHV
trainingen
(kinder)
EHBO
trainingen
AED
trainingen

Bekijk ons complete aanbod op www.wincoop-vt.nl

SCHOONHOVEN ZILVERSTAD

JA, IK WIL...

EEN RIKKOERT RING GRATIS

SETPRIJS INCL. DIAMANT € 1840,-

De voordeligste ring **GRATIS** U betaalt

€ 995,-*

* Prijswijzigingen voorbehouden.

Huismerk: keuze uit meer dan 200 modellen.

UNIEKE TROUWRINGENGALERIE met meer dan 1000 ringen.

Exclusief dealer van o.a.: Acredo, Aller, Colom, Desiree, Martinshof, Saint Maurice.

Alle overige merken 10% KORTING: m.u.v. Acredo

RIKKOERT
 SCHOONHOVEN
 JUWELIERSHUIJS

HAVEN 1-13
 SCHOONHOVEN
 TEL. (0182) 38 26 51
 BURG. ROOSSTR. 22
 LEKKERKERK
 TEL. (0180) 66 14 90
 INFO@RIKKOERT.NL
 WWW.RIKKOERT.NL

Praktijk den Uijl

verleent hulp bij

- Verlies- en rouwverwerking
- Seksueel misbruik en seksverslaving
- Opvoedingsvragen en opvoedingsondersteuning
- Laag zelfbeeld en faalangst
- Problemen binnen huwelijk, gezin en/of relatie
- Weinig zelfvertrouwen
- Arbeidsproblemen en burn-out
- Vragen rondom persoonlijkheid en gedrag
- Talent en hoogbegaafd
- Andere problemen waar u mee 'zit' en over wilt spreken

Praktijk den Uijl
 psychosociale hulpverlening & contextuele therapie
 We hebben gesprekslocaties in Capelle a/d IJssel, Barneveld en Yerseke
www.praktikdenuijl.nl

Wormerhoek 14M
 2905 TX Capelle a/d IJssel
 010 - 7 411 411
 06 - 438 585 08
info@praktikdenuijl.nl

Ruime **vakantiewoning** op de **Veluwe**. www.vakantie-veluwe.nl
 of tel. 06-81188352

OMMEN – comfort. vak. woning
 4-6 pers. in bosrijke omgeving
 info: www.boomblauwtje.nl

Woning te huur voor 3 maanden (mei, juni en juli) de Steeg 1 te Hien Dodewaard. Tel. 0488-412491

Bakkeveen- Fr/Dr Wouden
10 km van Drachten
- Ommen - Hardenberg - of Ameland - Terschelling
 t.h. stacars/chalets - huur niet duur
 v.a € 140 p.w. Tel. 0512-516096
 zie www.vdsluisvakanties.nl

kina

begravenisverzorging

D.W. Schipper
010-458 31 12
 Capelle a/d IJssel

J. Kooijman
0182-58 39 32
 Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Ds. J. Fraanjeschool

voor basisonderwijs

Verantwoord en veilig

De Ds. J. Fraanjeschool De Vesting te Barneveld zoekt:

Lio-stagiaire aanvangsgroep

Het betreft een vacature voor de aanvangsgroep die start in januari 2014.

Voor meer informatie:: www.fraanjeschool.nl.

PASSIO
psychosociale hulpverlening en gezinsbegeleiding

Volwassenen
Jongeren
Gezin

Veenendaal & Zierikzee
Beschikbaar voor u ook buiten kantooruren:
06 407 085 78 - www.praktijk-passio.nl

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING
G. WEGENAAR

Tel.: (0318) 526641
Bgg.: (06) 53638114
24 uur per dag bereikbaar

Buurtlaan West 26
3905 JR Veenendaal

Wij verzorgen uitsluitend begravenissen
www.wegenaar.nl

**Thuiszorg en huishoudelijke
hulp aangeboden bij ouderen.**
Dag of nacht. Regio Barneveld.
Tel. 06-12760438

Alle nieuwe titels
www.derooboeken.nl

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus
Eminent
Domus
Monarke
Cantilena
enz.

Ruime ervaring
in zaal- en
kerkorgels

**Stolk
orgels**

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31 56 52
www.stolkorgels.nl

Krabbendijke
Nederhemert Nrd.
Papendrecht

HARKES
Begravenissen

Persoonlijke zorg
voor uw begravenis

Telefoon (0172) 21 21 22

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop

Wij verzorgen alleen begravenissen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden

**Voordelig met het hele gezin
in eigen sfeer naar zon,
water en bergen?**

Voor €495,- all-in per week staat
uw stacaravan in Oostenrijk klaar.
Nederlandstalige kerkdiensten en
recreatieactiviteiten voor jong en
oud. Meer info bel 055 3030083
of www.es-vakanties.nl

De Saambinder
**Kerkelijk weekblad van de
Gereformeerde Gemeenten**

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofredacteur:
ds. G.J. van Aalst

**Bijdragen van medewerkers en boeken
ter recensie aan:**

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur: ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

**Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk)
en berichten aan:**

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór
de datum van verschijning van De Saam-
binder in de daarop volgende week.

**Opgaven kerkdiensten
en beroepingswerk aan:**

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk
donderdag** vóór de week van
verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk
maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 1,05 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres

Noord-Amerika:

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijk-
heid betreffende de inhoud van de advertenties
en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

NIEUW!
VERSCHEENEN
DEEL 29

*Nu al bijna 30 delen in de
prachtige Schippersserie*
De Grienduil

Andries Korhof is de enige zoon van de baas van
de houtzaagmolen 'De Grienduil'. De eigenaar van
deze molen beslist dat er ook op zondag gewerkt
moet worden. Dat is vader Korhof tot groot verdriet,
maar durft het niet te zeggen. Wanneer Andries
zich opwerkt tot onderbaas bij een Amsterdamse
houthandel mag hij het middel zijn dat zijn vader
van het werken op zondag wordt verlost.
Extra dikke uitvoering: 263 pag.

*Prijs per deel
13,95*

*Bij een abon-
nement op
deze serie
betaalt u
slechts
9,95 per deel*

Vreewalds
molen

Wuilers
hoeve

RECENT
VERSCHEENEN
DEEL 27 EN 28

Uitgeverij en Boekhandel De Ramshoorn
Lange Vorststraat 21 - Goes (0113) 221909
Poststraat 8 - Bruinisse (0111) 48 11 48
info@ramshoorn.nl - www.ramshoorn.nl

30 april 2013

Oranjezangavond

Grote- of Maria Magdalenakerk Goes

Mannenkoor Elim
uit 's-Gravenpolder

Deo Juvante

Gemengd-, Meisjes-, en Kinderkoor uit Kesteren

Dirigent: Joost van Belzen | Orgel: Pieter Bakker
Trompet: Wilhelm Groenendijk | Vleugel: Peter Wildeman

Collecte: Bijzondere Noden / Watersnood Pakistan

Kijk ook op: www.mannenkoorelim.nl

Aanvang 19.00 uur
Entree vanaf 18.30 uur
tot 12 jr, € 1,-
volwassenen € 5,-

begrafenisverzorging

Den Hollander

Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken.
Wij verzorgen alleen begravenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander

Tel. 010 - 4600509

www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

Regio Zeeland: 0115 - 61 25 54 / 06 - 18 14 80 08
Bestel via onze nieuwe website de gratis brochure:
'Bevel aan uw huis', of vraag een vrijblijvende
offerte aan.

Wij verzorgen alleen begravenissen

www.bvtollenaar.nl

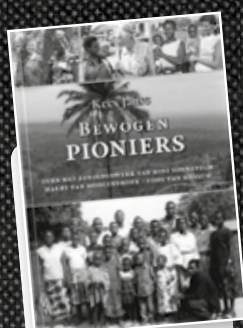
Vakantie Oostenrijk:

Te huur: luxe Chalet en
Appartementen 2-9 pers.,
in omg. Saalbach-Hinterglemm /
Zell am See, Kerkdiensten
tijdens zomervakantie.
Info: 0180-322181 / 06-51166845

Zeeland: gezellige minicamping
Bruinisse. Ruime kampeerplaatsen.
Caravanverhuur. Nieuw!!!
Luxe SAFARITENT te huur.
www.dewelblok.nl / tel 0111-482523

Twee kamers te huur bij kostgezin
omgeving Bieren. Voor bijvoorbeeld
HBO-MBO bosbouw Velp.
Tel. 06-10333219

Inspirerende boeken en cd's! Bestel nu zonder verzendkosten*

Kees Janse
€ 19,90

speciaal
voor jongeren
Peter van Olst
€ 9,95

ds. L. Blok e.a.
€ 17,50

Walchers
Jongerenkoor
o.l.v. Peter Wildeman
€ 15,00

voor kinderen
vanaf 9 jaar
diverse (oud)zendingsswerkers
€ 9,90

ZENDING GEREFORMEERDE GEMEENTEN

voor informatie en bestellingen
www.zgg.nl/webshop

* Tot en met 30 juni 2013 betaalt u
bij bestelling van deze uitgaven
geen verzendkosten.